

Red. Peter Jensen og Susanne Pihl Hansen

DØGNANBRAGTE UNGE BRUGER OGSÅ RUSMIDLER

Erfaringer fra DUR 2.0. – et kompetenceudviklingsforløb for døgnmedarbejdere

 SPUK

PIHL INKLUSIVE
—○—○—○—

EGMONT
Fonden

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	3	Relationer og rusmidler	24
Rusmidler og døgninstitutioner	5	Sport gør en forskel	27
Man må være bevidst om egne – og stedets – holdninger!	9	Hjælp til unge med misbrugsproblemer – et fælles ansvar	29
De skal da bare lade være at ryge hash	11	Kærester gør også en forskel	31
En stærk cocktail af omsorg og kontrol	15	Grupper, der rykker ...	35
Kan man hjælpe unge, der ikke vil hjælpes?	19	Bonhoveder og rundkreds	37
Alkoholkultur – en pædagogisk opgave? Det er vores ansvar!	21	Enhver slutning er en ny begyndelse ...	43

DUR 2.0.

DUR 2.0. var et opfølgingsprojekt til det 2-årige udviklingsprojekt 'Døgnanbragte Unge og Rusmidler', som blev afsluttet med en konference og udgivelsen af en metodehåndbog og -lydbog i 2008. Håndbogen har udførlige beskrivelser af nogle af de redskaber, som døgnmedarbejderne har arbejdet med i DUR. Lydbogen rummer deltagerens beskrivelser af hvad de gjorde, hvordan og hvilken virkning det havde på de unge – og på dem selv. Håndbog og lydbog kan downloades gratis fra www.pihl-inklusive.dk eller www.spuk.dk eller købes i 'hardcopy' for 125 kr. + porto.

DUR 2.0. blev tilrettelagt og gennemført af Peter Jensen, **SPUK** og Susanne Pihl Hansen, **PIHL INKLUSIVE**, med økonomisk støtte fra **Egmont Fonden**.

Døgnanbragte unge bruger også rusmidler (2011) • Redigeret og udgivet af: Peter Jensen, SPUK og Susanne Pihl Hansen, PIHL INKLUSIVE • Støttet af Egmont Fonden • Grafisk tilrettelæggelse: D-grafisk, David Lund Nielsen
ISBN: 978-87-993161-1-3

INDLEDNING

Døgnanbragte unge og rusmidler kan være en udfordrende cocktail for mange anbringelsessteder. På den ene side er det en kendsgerning, at mange unge, også de døgnanbragte unge, eksperimenterer med rusmidler i et forholdsvis stort omfang, og at en del unge udvikler et skadelig forbrug. På den anden side er rusmidler og de alvorlige problemer, som mange døgnanbragte unge har, sjældent en god kombination.

Anbringelsesstederne er derfor nødt til at forholde sig til og kunne håndtere både de unges eksperimenter og deres eventuelle skadelige forbrug af rusmidler. Det er ikke muligt at lukke øjnene og håbe, at det går over af sig selv. Det er heller ikke muligt at forbyde eller straffe sig ud af problemet. Selv om det skulle lykkes at holde de unge væk fra rusmidlerne for en tid ved at sætte skrappe sanktioner op, er der stor sandsynlighed for, at de vender tilbage til de gamle vaner på et senere tidspunkt. Og at smide de unge ud har samme effekt som at tisse i bukserne på en kold vinterdag: Det luner måske et øjeblik, men ...!

Anbringelsesstederne skal derfor være i stand til at opdage og gå i dialog med de unge om deres mulige brug af rusmidler. Kun gennem dialog og åbenhed er det muligt at give de unge den fornødne støtte til at kunne håndtere rusmidlerne. Det er vores erfaring, at de unge har brug for og faktisk også gerne vil have døgnmedarbejdernes støtte, på samme måde som de kan have brug for døgnmedarbejdernes støtte til at klare andre udfordringer, som de møder i livet.

I foråret 2010 deltog 36 døgnmedarbejdere fra 12 socialpædagogiske opholdssteder eller døgninstitutioner fra hele landet i et kompetence- og metodeudviklingsforløb med fokus på Døgnanbragte Unge og Rusmidler, **DUR 2.0**. Målet var, at deltagerne – gennem faglige input, øvelser og refleksioner – ville få et bedre grundlag at stå på, når de i fremtiden skal arbejde med døgnanbragte unge og rusmidler.

I det følgende har vi samlet en række artikler, skrevet af nogle af de døgnmedarbejdere, der deltog i DUR 2.0. Artiklerne kredser om tre overordnede temaer: Hvorfor er det vigtigt at forholde sig til døgnanbragtes brug af rusmidler? Hvorfor er det vigtigt at være bevidst om egne holdninger og anbringelsesstedets rusmiddelpolitik? Hvordan kan man arbejde med de unge, både individuelt og relationsorienteret og med hele gruppen af unge?

Artiklerne kan læses hver for sig eller samlet. De viser, at det kan lade sig gøre at arbejde med rusmidler i døgnregi, og forhåbentlig vil artiklerne inspirere andre til at tage handsken op.

Peter Jensen og Susanne Pihl Hansen
marts 2011

RUSMIDLER OG DØGNINSTITUTIONER

Af Tenna Sejersen og Claus Kræmmer, opholdsstedet Lille Tornegård

Vi har fået fyldt værktøjskassen op ...

Til trods for at næsten alle døgninstitutioner på tilbudsportalen skriver, at de ikke accepterer rusmidler, er rusmidlerne til stede på langt de fleste institutioner/opholdssteder. Men hvordan skal man handle i forhold til den unge, der har fået at vide, at institutionen/opholdsstedet ikke accepterer stoffer og alkohol, når han/hun så alligevel bliver taget i at have indtaget rusmidler. Hvordan håndterer man denne situation, når man samtidig heller ikke har udstukket klare regler, retningslinjer og konsekvenser?

Det mest logisk nærliggende er vel at udskrive den unge, da vi jo ikke accepterer indtagelsen af disse skadelige stoffer. Mon ikke en så konsekvent handlemåde hurtigt ville gøre de fleste opholdssteder mennesketomme? Men hvad gør man så?

På vores opholdssted erkendte vi, at forbrug og misbrug i en eller anden grad altid vil være en tilstedeværende problematik, som vi dagligt skal forholde os til. Kan vi som socialt opholdssted tillade os at ignorere det eller at bortvise elever, når de ryger en joint? Når vi ser på de

unge, der anbringes hos os, ligger det tit naturligt for den enkelte unge, at indtagelse af rusmidler er noget, man gør. Nogen bruger det som selvmedicinering, andre for at være en del af fællesskabet, og andre igen af helt andre årsager. Tit er det en effektiv flugt fra en ubehagelig kravfyldt hverdag og nogle grimme barndoms minder præget af svigt.

Så selvfølgelig er det noget, vi bliver nødt til at arbejde med. Vi bliver derfor nødt til både at ændre regelsættet, de ansattes holdninger og ikke mindst tilgangen til de unge. Det skal ikke være farligt at tale med pædagogerne om sit begyndende misbrug, hvilket det jo er, hvis man risikerer bortvisning. Pædagogerne skal skabe rum til fortrolige, ærlige og ikke mindst åbne og anerkendende samtaler om emnet.

Vi besluttede at gå aktivt ind i problematikken, gøre noget ved det, og ændre gamle procedurer og arbejdsmetoder. Vi ville ændre reglerne til nye rammer og ikke mindst at øge vores viden om emnet.

To medarbejdere blev sendt på kursus (kurset hed DUR 2.0.) for at indhente den fornødne viden. Hele personalet fik i samarbejde med

vores supervisor udarbejdet en reel misbrugs-politik, samt en procedure der træder i kraft i det øjeblik, vi observerer misbrug af rusmidler. Noget vi efterfølgende undrede os over ikke at have haft før. Det hang selvfølgelig sammen med vores manglende accept af rusmidler. Holdningsændringerne var sat i gang. En proces var startet. Ikke bare en proces, hvor man indfører ændringer og når et punkt, hvor man kan sige, at man har nået målet. Nej, en spændende proces, som vil fortsætte sin udvikling, så længe vores opholdssted eksisterer, og så længe vi arbejder med rusmiddelproblematikken frem for at regelsætte mod den. En proces, som rykker ved de ansattes holdninger, normer og synspunkter til unge, der indtager forskellige rusmidler. Ikke at det bare er i orden med rusmidler, men man skal forstå, at der er årsager til, at de unge bruger det. Sådan en proces!

DUR 2.0. forløb over fire dage fordelt over tre gange. I de mellemliggende perioder blev vi pålagt forskellige opgaver (lektier), som så skulle fremlægges, når vi mødtes næste gang.

På kurset fandt vi ret hurtigt ud af, at arbejdet med unge og rusmidler absolut ikke er hverken nemt eller hurtigt overstået. Undervisningen var opdelt i forskellige indlæg fra eksperter og repræsentanter fra andre institutioner, der i forvejen arbejdede med misbrugsproblematikken. En af eksperterne, Henrik Rindom, fangede især vores interesse. Han er overlæge og arbejder med unge og misbrug i Stofrådgivningen. Han gav et utroligt interessant indlæg, hvor vi bl.a. fik et mere lægefagligt indblik i, hvad de forskellige stoffer gør ved os. Hans indlæg om, hvordan hjernens belønningscenter virker i forhold til misbrug, var meget lærerigt i forhold til forståelsen af, hvor svært det er at komme ud af et misbrug, hvilket også underbyggede hans læresætning om, at: "Ingen kan løse problemet

alene. Det er nødvendigt at arbejde på tværs af faggrupperne."

Den læresætning, synes vi, er fantastisk. Vi bliver nødt til at have et bredere syn på rusmiddelproblematikken og ikke tro, at vi selv kan løse alting her i verden. Nogen gange er det nødvendigt med eksterne samarbejdspartnere til løsning af specifikke problemstillinger. Desværre giver det os udfordringer mht. bevillinger fra betalingskommunerne. Noget, der absolut ikke er blevet nemmere efter kommunesammenlægninger og finanskriser, men som ikke desto mindre stadig er nødvendigt, hvis vi er interesseret i at give de udsatte unge en reel chance for en tålelig fremtid.

Efter første undervisningsforløb var vi spændte på at komme tilbage til vores opholdssted og komme i gang med de pålagte opgaver. Vi havde af underviserne fået udleveret en håndbog for døgntilbud, der hedder "Døgntilbud til diverse skemaer, som kan bruges til værktøjer i arbejdet med unge og rusmidler. (Håndbogen kan downloades gratis fra www.spuk.dk eller www.pihl-inklusive.dk. Vi vil anbefale alle opholdssteder at købe bogen, da det er nemmere at slå op i en bog, der ligger fremme, end at skulle starte en computer for det).

Vores første opgave gik ud på at kortlægge de ansattes holdninger til rusmidler. Vi udfærdigede skemaet, så det havde hovedvægten på hash, da det er det, der rører sig for tiden hos os. Svarene, der var anonyme, skulle bruges til kortlægning af personalets ressourcer i forhold til viden, erfaring og holdninger til rusmidler. Derefter udfærdigede vi et skema om vores interessenters holdninger til, om og hvordan vi skulle (sam-)arbejde med og om rusmidler. Vi udleverede skemaer til vores tilsyn og to skoler,

hvor vores unge går. Dette for at kortlægge deres holdninger og spørge ind til et samarbejde om problematikken fremover. Ligeledes blev et skema udfærdiget til de unge. Dette for at kortlægge deres viden, omfanget af deres forbrug og deres ideer om, hvordan man som voksen bør tackle problematikken. Herefter fik en del af de unge et udfordrende skema. Vi kalder det fordele-/ulempe-skema. Kort fortalt går det ud på at synliggøre tingene for de unge. De svarer først på, hvad fordelene ved indtagelse af hash er. I starten var det lidt svært, men med en anelse hjælp, kom de godt i gang. Bagefter skulle de så svare på ulemperne ved at ryge hash. Svarene blev skrevet ned i to kolonner, og ret hurtigt stod det klart for de fleste, at der er flere ulemper end fordele. Det gav stof til fremtidige samtaler og refleksion hos de enkelte unge.

Lidt senere fik eleverne så næste skema. Her skulle der svares på fordelene ved at stoppe med at ryge hash og ulempen ved at ryge hash. Dette gav en rigtig god anledning til løbende samtaler om fremtidsdrømme og mulighederne for at nå dem.

Efter næste forløb lavede vi noget, der populært kaldes for SOS, Signs of Safety eller balanceret risikovurderingsskema. Der kan arbejdes med det på flere måder, men vi arbejdede med skemaet ved at skematisere en problematik om en konkret ung. Så det var altså noget pædagogerne lavede. Med fordel kan det laves som et interview af hinanden. Skemaet er opdelt i tre kolonner og giver et meget tydeligt overblik over et problem, løsningsforslag og håb for fremtiden. Skemaet er bl.a. med til at få os til både at reflektere over tingene, endnu en gang, og at give os et klarere overblik over, hvad vi er bekymret for, og om disse bekymringer bygge på fakta. Det er utroligt, hvad det gør for ens

forståelse at kunne læse dem på et stykke papir og at kunne sætte tingene i bås og få dem til at passe ind i skemaer.

Vi har nok alle sammen prøvet at stå i den ubehagelige situation, hvor man vil hjælpe en ung, men ikke helt kan finde vejen til løsningen. Alt hvad man prøver mislykkes, og man ender med at gå i hårdknude. Man spørger sine kolleger, men de er måske stået lige så meget af på den unge, og har derfor heller ikke nogen brugbare svar. I disse situationer er det meget hjælpsomt at kunne sætte tingene lidt i system og at få overblikket tilbage. Skemaerne i håndbogen bør redigeres af dem, der bruger dem, så de passer både til institutionen/opholdsstedet, og til den eller de unge der skal arbejdes med.

Desuden arbejdede vi med forandringshjulet. Den periode, vi havde til rådighed, var ikke lang nok til, at metoden/hjulet kom til sin ret, så det er noget, vi kommer til at fortsætte med i fremtiden, før vi kender effekten af det. Ting tager tid – især forandringer.

Vi blev også i DUR 2.0. præsenteret for logbogen. Det går ud på, at den unge enten selv, eller med hjælp fra en voksen udfylder en logbog over egne misbrugsvaner. Dette igen for at give overblik og refleksion. Den unge behøver ikke nødvendigvis at vise logbogen til nogen. Det vigtige er processen i at få den unge til at reflektere over hvor tit, hvor, med hvem, i hvilke situationer osv. de ryger hash. Når den unge først begynder at tænke over disse sammenhænge, er der ikke så forfærdeligt langt til, at den unge også begynder at tænke over det i situationen. Og så er den unge allerede på vej ind i dét, forandringshjulet beskriver som overvejelsesstadiet. Det betyder, at den unge reelt er 'startet på at stoppe'. Og dét ved blot at tænke over sammenhænge, når han/hun er i situationen.

MAN MÅ VÆRE BEVIDST OM EGNE – OG STEDETS – HOLDNINGER!

Af Susanne Pihl Hansen, PIHL INKLUSIVE

Noget, der før var en opslidende problemstilling, er vendt til spændende udfordringer. Så dét, at unge døgnanbragte ind i mellem har problemer med forskellige rusmidler, skal ikke være bortvisningsgrund. Det skal mere ses som en del af deres samlede problematik. Det er udsatte unge, vi arbejder med, og ja, de ryger hash og drikker sprut ind i mellem. Det er absolut ikke okay, men skal vi ikke hjælpe dem ud af et begyndende misbrug?

På den personalemæssige side bliver der en spændende indkøringsperiode, hvor vi skal

have de forskellige værktøjer implementeret i den daglige arbejdsdag. På ledelsessiden kan udfordringen blive at holde personalet til ilden, sørge for fortsat efteruddannelse på området og at gå forrest i den mere anerkendende indgangsvinkel til problematikken. Helt overordnet, og med læresætningen: "Ingen kan løse problemet alene – det er nødvendigt at arbejde på tværs af faggrupperne", in mente kunne man tilføje en sætning i indskrivningskontrakten, hvori der gives tilsagn om bevilling til eksterne samarbejdspartnere, hvis det i fremtiden viser sig nødvendigt.

Lille Tornegård

Lille Tornegård er et socialpædagogisk opholdssted med plads til 10 unge i alderen 13-18 (22) år. Målgruppen er typisk unge, der har vanskeligt ved at tilpasse sig/begå sig i det hjemlige miljø og den traditionelle folkeskole. De unge har psykosociale, adfærdsmæssige, og indlæringsmæssige problemer samt tilknytning- og kontaktforstyrrelser uden udadreagerende impulsadfærd. Lille Tornegård har et internt skoletilbud samt værksteder, hvor der tilbydes daglig arbejdsstræning.

Læs mere her: www.lilletornegaard.dk

Når unge bruger rusmidler, udfordres vi som voksne og professionelle på vores egne holdninger og erfaringer med rusmidler. Derfor er vi nødt til at være bevidste om vores eget ståsted – og vores kollegaers – for kun på den måde kan vi få et fælles udgangspunkt for vores samarbejde om at håndtere de unges brug af rusmidler. Og derfor bør alle døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder naturligvis også have en rusmiddelpolitik.

Mange anbringelsessteder landet over har en såkaldt nul-toleranceregulering overfor døgnanbragte unges brug af rusmidler: Det er forbudt at bruge rusmidler. Punktum.

Det er der i og for sig ikke noget galt i. Selvfølgelig kan rusmidler ikke tillades på en institution eller et opholdssted for unge under 18 år. Problemet er bare, at en sådan meget firkantet og simpel regel, uden nuancer eller forslag til, hvordan en eventuel overtrædelse i givet fald skal håndteres, kun kan efterfølges af en meget firkantet og simpel sanktion: Hvis en ung ryger hash, mens han/hun er anbragt på en in-

stitution, hvor hash er forbudt, ja, så må han/hun i værste fald ud. Punktum.

Spørger man ind til nul-tolerancen, bliver det imidlertid klart, at reglen mange gange dækker over mange forskellige holdninger, både på de forskellige anbringelsessteder og hos de enkelte medarbejdere – og dermed også mange forskellige praksisser. Nogle vælger at vende det døve øre til, hvis der blot er tale om mindre overtrædelser. Andre reagerer med det samme – og med den hårdeste konsekvens: Udsmidning.

Unge brug af rusmidler udfordrer vores personlige holdninger, erfaringer og moraler på en anden måde, end så mange andre problemstillinger, som de unge kan være bærere af. Hvis en ung fx begår kriminalitet eller bliver udsat for vold eller seksuelle overgreb, er der forholdsvis stor konsensus blandt socialarbejdere: Dét skal stoppes, og den unges skal hjælpes (eller tvinges) væk fra den uhensigtsmæssige situation. Hvis en ung bruger rusmidler, vil han/hun møde mange forskellige holdninger til problemstillingen, både blandt de nære (familie, venner), de professionelle og i medierne. Nogle mener, at alle, der ryger hash, bliver narkomaner. Andre

DE SKAL DA BARE LADE VÆRE AT RYGE HASH

Af Klaus Andersen og Johanne Kristensen, Døgninstitutionen RUP

ser mere afslappet på hashen og dens virkninger, og andre ligger et sted midt imellem.

Holdninger til rusmidler er ofte baseret på personlige erfaringer og moral, og nogle gange endda i højere grad end på videnskabelige fakta. Derfor er det nødvendigt at være bevidst om ens eget ståsted som døgnmedarbejder: Hvor stammer mine holdninger fra? Hvilke personlige og faglige erfaringer baserer jeg mine holdninger på? Og det er nødvendigt at kende til kollegaernes holdninger og på den baggrund diskutere, hvad anbringelsesstedets holdninger skal være. Dvs. udarbejde en egentlig rusmiddelpolitik.

I DUR 2.0. arbejdede deltagerne med temaet på flere planer. Deltagerne blev bedt om at undersøge egne holdninger, de unges holdninger, kollegaers holdninger, anbringelsesstedets holdninger og vigtige interessenters holdninger (fx de anbringende myndigheder). Undersøgelserne gav mange aha-oplevelser, både for den enkelte døgnmedarbejder, men også for hele institutionen/opholdsstedet. Især var det tankevækkende at kun få af anbringelsesstederne

havde en brugbar rusmiddelpolitik, der ikke bare angav, hvad der var forbudt, men også anviste veje til, hvordan medarbejderne kunne håndtere de unges eventuelle brug af rusmidlerne.

En rusmiddelpolitik gør det selvfølgelig ikke alene, men erfaringen fra anbringelsesstederne var, at processen omkring tilblivelsen af en rusmiddelpolitik var vigtig. Processen var med til at bevidstgøre medarbejderne om egne holdninger – og kollegaernes – og selv om medarbejderne ikke nødvendigvis var enige om alt, gav dialogen et godt grundlag for det videre arbejde og samarbejde omkring håndteringen af de unges brug af rusmidler. De diskussioner, en medarbejdergruppe har i fredstid, gør det lidt lettere at handle både sammen og hver for sig, når det hele brænder på.

En større og mere nuanceret opmærksomhed på døgnanbragtes unges brug af rusmidler er til gavn – ikke kun for samarbejdet internt i medarbejdergruppen, men i høj grad også for de unge anbragte, der derigennem vil opleve voksne, der både vil, tør og kan. Også ift. rusmidler.

Før i tiden, når vores unge på Døgninstitutionen RUP blev taget i at ryge hash, endte det som oftest med en pakket kuffert og en 3x34 videre ud i hashtågernes land. I dag fortsætter vi arbejdet i institutionen.

I Døgninstitutionen RUP oplevede vi for et par år siden en magtesløshed i forhold til hashrygning. Det skete hver dag, at de unge røg – også i institutionen. Det fyldte meget i vores hverdag, og stemningen i huset blev præget af påvirkede unge, der havde massiv misbrugsadfærd.

De unge, der kom hos os med et i forvejen stort misbrug, fik hevet vores andre unge, der tidligere ikke havde røget, ind i hashrygning. Der opstod hurtigt en kultur i huset, hvor omdrejningspunktet var hashen. Det var, som de unge selv beskrev det, hashen, de havde sammen, og dét de gjorde, når de var sammen. Der opstod en polarisering mellem de mange unge, der røg, og de få unge, der ikke gjorde det. De havde nu ikke noget sammen, fordi de unge, der ikke røg, var udelukket fra fællesskabet, hvilket gav mange konfrontationer. De misbrugende unges hverdag gik ud på, hvordan de kunne skaffe penge, så de kunne købe deres

hash. Vi oplevede i den periode, at disse unge blev mere og mere desperate i deres forsøg på at skaffe penge. Institutionen mistede ting, så snart vi vendte ryggen til, og der var en meget negativ stemning i huset, da de misbrugende unges opførsel også påvirkede de øvrige unge.

Oveni alt dette mente de unge ikke, at de kunne komme til os pædagoger for at tale om deres hashproblemer og få hjælp, da det jo medførte konsekvenser, fordi vi officielt havde en nul-tolerance politik. Det betød, at der også opstod en polarisering mellem de unge og pædagogerne. Vi blev modstanderne, og de unge ville ikke samarbejde med os. De havde deres egne alliancer – og det var ikke med os.

I institutionen indså vi til sidst, at hashen var der, og at den var kommet for at blive. Derfor måtte det være op til os pædagoger at finde en måde at forholde os til hashen på – og til at turde gøre noget ved problemet. Hashen var og er en stor del af vores unges hverdag og ved ikke at gå ind i den del af deres verden, lukker vi os selv ude fra en stor del af deres liv og hverdag.

Tidligere havde vi udadtil en nul-tolerance over for hashen; vi havde en holdning om, at vi ikke

kunne have misbrugere i huset. Men vi fik indskrevet den ene ung efter den anden, hvor der i papirerne ikke stod noget om misbrugsproblemer, men hvor det efter et par uger blev tydeligt, at de havde et hashforbrug.

På daværende tidspunkt havde vi ikke en grundlæggende misbrugspolitik. Dvs. at vi ikke havde klare retningslinjer for, hvordan vi skulle handle i sådanne situationer. Det gjorde, at vi som oftest endte med ikke at handle konsekvent på situationerne. Det blev de unges ord mod vores, og fordi de og vi vidste, at der var konsekvenser ved at ryge hash, benægtede de og ville ikke tale med os om hashen, selvom det var tydeligt for os, at der var et problem. Ydermere var det et dilemma for os, at vi selvsagt gerne ville hjælpe de unge og følte, at vi ikke gjorde dét ved en udskrivning, da institutionen for flere af de unge var sidste chance.

Derfor besluttede vi os for at udarbejde en misbrugspolitik og nogle retningslinjer, vi som pædagoger kunne forholde os til for at få hashen væk fra institutionen. Vi sendte politik og retningslinjer ud til forvaltningerne i de forskellige samarbejdskommuner, til de unges forældre og til de unge på institutionen. Vi gjorde det klart for de unge, at vi ikke ville have hash på institutionen, da det var ulovligt og imod vores bestræbelser på at skabe et trygt miljø for de unge, og at overtrædelser ville få konsekvenser, hvis vi opdagede det. Vi vendte også fokus, så det nu var op til den unge at bevise, at de ikke røg og ikke op til os at bevise, at de gjorde det.

I dag gør vi det klart for den unge allerede ved indflytning, at vi ikke vil have hash i institutionen, men vi pointerer samtidig, at vi godt ved, at de ikke vil kunne holde op fra den ene dag til den anden, og det anerkender vi. De skal, som en del af det at sige ja til at ville bo hos

os, derfor være villige til at indgå i et behandlingstilbud, hvis vi mener, at det er nødvendigt. Allerede ved visitationsmødet gør vi sagsbehandleren og den unge opmærksom på, at vi blander os i den unges liv – også med hensyn til hash. Opdager vi, at der er et misbrug, vil vi sende den unge i behandling, og der vil derfor komme en efterregning, som sagsbehandleren skal være villig til at acceptere som en del af prisen for at have den unge boende.

Vi har derved også gjort det åbent og legalt for de unge at tale med os om deres problemer med hash og afhængighed, fordi de er klar over, at deres villighed til at samarbejde med os omkring problemet er forudsætningen for at være på RUP. Dette holdningsskift har også medført, at vores unge nu møder en gruppe medarbejdere, der er mere afklarede i forhold til at arbejde med hashproblemerne, og som tør tale højt om hashen.

Da vi modtog et tilbud om at deltage i DUR 2.0., et kursustilbud om døgnanbragte unge og rusmidler, valgte vi at sende nogle medarbejdere af sted for at få flere redskaber til at håndtere de unges misbrug. Gennem uddannelsesforløbet fandt vi ud af, at det ikke var så svært at komme i gang, som vi måske havde troet. Vi fik nogle enkle redskaber, vi kunne tage direkte med os tilbage på institutionen og afprøve i vores hverdag, bl.a. redskaber til at tale løsningsfokuseret med de unge om deres misbrug og sammen med dem skrive logbog over forbruget for at få overblik over, hvordan de unge ryger og hvorfor. Vi lærte, at det var vigtigt, at vi som samlet gruppe havde nogle professionelle grundholdninger og retningslinjer til rusmidler, som vi kan give udtryk for overfor de unge, da vores personlige holdninger ellers ville komme til at skinne igennem og forhindre en ensartet holdning til problemet. Vigtigst kom

Døgninstitutionen RUP

Døgninstitutionen RUP er for normalt begavede unge mellem 14-18 år med psykosociale vanskeligheder og er beliggende i Rødovre udenfor København. De unge har typisk en indad reagerende adfærd, lavt selvværd og en skrøbelig personlighedsstruktur. Institutionen er normeret til 15 unge, der ofte er belastede af følelsesmæssige problemstillinger, så der arbejdes med eksterne børne- og ungepsykiatere samt psykologer. Ligeledes er visse unge medicinerede. Vi prøver gennem omsorg og struktur i dagligdagen på RUP at tilstræbe et trygt miljø med troværdige voksne. Involvering, kontakt, tillid og forventninger er nogle af de elementer, der indgår i samarbejdet med de unge om indsigt, ansvar og stabilitet i eget liv.

Læs mere her: www.roedovre-up.dk

vi frem til, at det var os pædagoger, der skulle tage ansvar for problemet.

Vi har derfor nu igangsat en proces, der tager udgangspunkt i vores hverdag i institutionen, hvor det er et faktum, at de fleste af vores unge har et forbrug/misbrug af hash. Som noget af det første afholdt vi et ungemøde i institutionen for at få afdækket, hvad de unge vidste om hash generelt, hvilke erfaringer de havde, og hvad de oplevede af fordele og ulemper ved at ryge hash. Her fik vi afdækket, at de unge vidste en del om hashen, men også at de havde en meget anden opfattelse af omfanget af unges brug af hash, end hvad virkeligheden var. De unge, vi talte med, kom bl.a. med følgende udtalelser:

"Jeg kender da én på 13, der er pusher for sin mor..."

"Jeg fik min første joint i fødselsdagsgave af min far, da jeg var 13 år..."

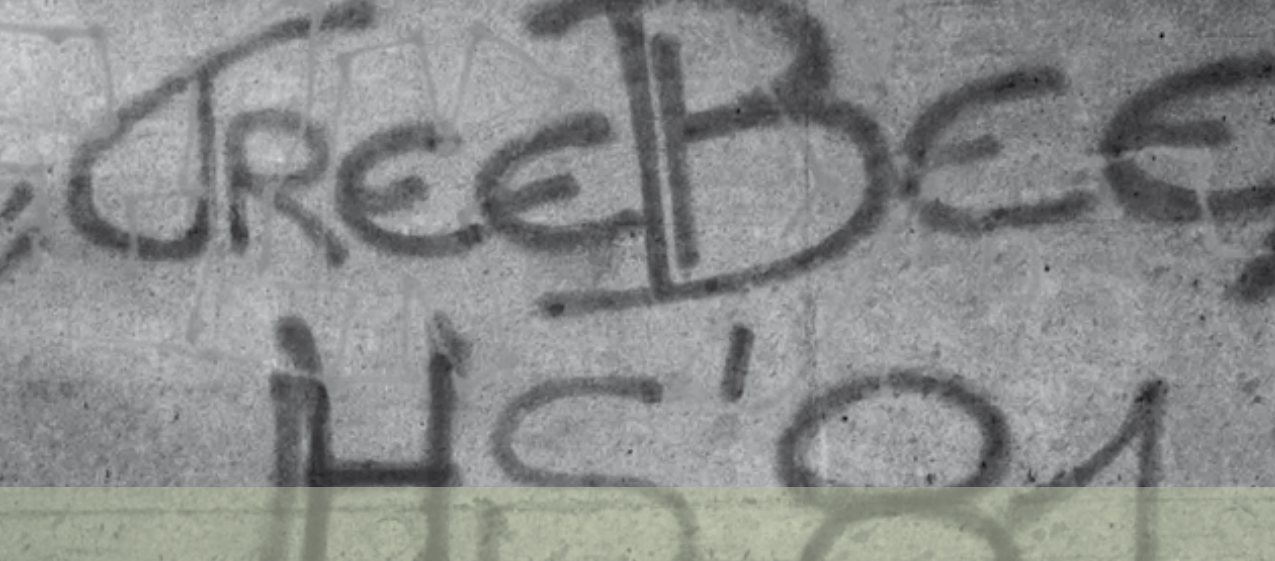
"Det er ikke i orden at begynde at ryge, før man er 13 år, men så er det også okay..."

"Det kan godt være de unge ryger meget, men de ældre gør det også, blandt dem, der er over 30 år, er det stadig 70 %, der ryger..."

Det satte gang i en konstruktiv dialog med de unge, hvor vi fik mulighed for at korrigere og komme med input dér, hvor de unges opfattelser ikke helt passede med virkeligheden.

Vi har fået skabt en åbenhed i institutionen, hvor det er i orden at tale om hashen som en del af de unges hverdag. Det er slut med ikke at tage fat i det, når vi ser det. De unge bliver konfronteret med problemet i samme øjeblik, det bliver afdækket – og det nytter. Vi oplever unge, der nu samarbejder omkring deres misbrug og som anerkender, at de har behov for hjælp.

Det betyder også, at alt det omkringliggende arbejde med den unge ikke kommer til at stå

EN STÆRK COCKTAIL AF OMSORG OG KONTROL

Af Lone Korsgaard, Opholdsstedet Jabes

i baggrunden. Misbrugsbehandlingen kommer ikke til at overskygge alle problemstillinger, som noget der først skal løses, før det er muligt at kikke på andre problemer. Misbrugsbehandlingen foregår sideløbende med den unges anbringelse og det øvrige pædagogiske arbejde. Det skaber muligheder for, at den unge på en fornuftig måde kan trække ud af sit misbrug, mens vi arbejder med de andre aspekter af den unges liv.

Det er vores mål, at den unge kommer ud af misbruget – eller begrænser forbruget. Vi har

stadig klare linjer omkring hashrygning og re-medier i institutionen og gentagende brud på dette får også konsekvenser for den unge. Den unge skal tage ansvar for sit eget misbrug, være realistisk omkring eget forbrug og indgå i et samarbejde med os omkring det. Det gør vi ved at bibeholde det rum til åbenhed omkring hashen, vi nu har fået skabt, for åbenhed er vejen frem for os. Hashen fylder stadig i skrivende stund, og vil nok også i fremtiden være en stor del af de unges hverdag – og dermed også vores.

Jeg sparker irriteret mine sko af og lægger fødderne op på den nærmeste stol. Jeg stirrer forsat ind i computeren. Den er for længst gået over til pauseskærm pga. af manglende aktivitet. Jeg prøver desperat at få vores værdier, vores pædagogiske grundlag og lovgivningen til at gå op i en højere enhed, men uden held. Mine tanker flyver, og jeg tænker tilbage på dengang, jeg selv var 16 år, hvor jeg en fredag aften, inden en skolefest havde samlet alle vennerne til den helt store før-fest. Der var sprut på bordet og stemningen var i top. Mine forældre stak flere gange hovedet ind, enten for at stille en skål med chips eller for at høre, om vi hyggede os, alt i mens de holdt et vågent øje med de tomme flasker.

Jeg rører ved en tast og er nu tilbage til det tomme dokument, men jeg har ikke længe svært ved at samle mine tanker, baren er nu officielt åben.

Det er pludselig gået op for mig, hvorfor jeg finder det så svært at formulere en rusmiddelpolitik. Problemet er ikke, at jeg ikke kan få vores

værdier, det pædagogiske grundlag og lovgivningen til at gå op i en højere enhed. Problemet er altså ikke den teoretiske del af rusmiddelpolitikken. Det, der er svært, er vores rolle i udførelsen af den praktiske del. Vi står som døgnetarbejdere i et etisk dilemma i forhold til rusmidler. Vi er godt og grundigt klemt inde mellem to roller, der begge er meget betydningsfulde i arbejdet med døgnanbragte unge og rusmidler.

Jeg er en slags forælder; en professionel en af slagsen. Som professionelle forældre har vi påtaget os en omsorgsrolle for den unge, men oveni det har vi også et fagligt ansvar for de unge, der er anbragt hos os. Vi skal i vores omsorgsrolle beskytte den unge og værne om dennes interesser. Det er vores ansvar at dække den unges behov, opdrage den unge og yde omsorg. Yderligere er det vores ansvar, at den unge udvikler sine potentialer og kompetencer.

Vi har også et samfundsansvar, hvor lovgivningen pålægger os, at vi skal sørge for, at den unge vokser op og bliver et ansvarligt og selvstændigt individ. Samtidig forventer de fleste anbringende myndigheder naturligvis, at vi er

garanter for, at den unge lever et liv bl.a. uden rusmidler.

Det betyder, at vi på den ene side er kontrollanten, som skal konfiskere rusmidler, fortage urinprøver og ransage værelser, derudover skal vi også være dem, som udtænker forbud og påbud og evt. konsekvens for overtrædelser. Disse roller står på mange måder i stærk kontrast til omsorgsrollen på den anden side, hvor vores fornemmeste opgave er at være der for den unge, yde omsorg, give råd, vise tillid og vejledning. I omsorgsrollen må vi ikke være for restriktive, fordømmende og kontrollerende, for så risikerer vi at miste de unges tillid, og næste gang de har brug for at snakke om fx rusmidler, er det ikke til os, de kommer til.

Denne problematik er den, som fylder mest i forhold til vores rolle i arbejdet med døgnanbragte unge og rusmidler. Hver gang vi handler som kontrollant i forhold til unge og rusmidler, vil vores relation til den unge være udsat. Vi står i et dilemma, hvor vi overfor den unge gerne vil værne om dét, de i al fortrolighed fortæller os. Yderligere har vi pligt til at handle, hvis noget er bekymrende – eller hvis det overskrider de 'regler', der er defineret af andre fx tilsynsmyndigheder, anbringende myndigheder osv.

I Danmark er det den gængse opfattelse, at det er forældrenes ansvar at lære de unge et naturligt, kontrolleret og sundt forhold til rusmidler. På døgninstitutionerne er det vores ansvar. Vi kan over for de unge sætte ord på vores holdning til rusmidler, og håbe på, at det påvirker dem. De unge ser aldrig (af etiske grunde) os som medarbejdere indtage nogen former for rusmidler, fx alkohol eller lignende ved festlige lejligheder. Det har både sine fordele og sine ulemper. Vi vil jo gerne hjælpe den unge med at skabe et naturligt forhold til alkohol mm. Vi vil

i den forbindelse gerne have, at den unge skal se os som rollemodel, se, at vi kan tage et glas vin til højtiderne, uden det ender med, at vi bliver fulde. Præcis som mine forældre i sin tid var rollemodeller for mig. På den anden side kommer vi i konflikt med vores myndighedsrolle, hvor vores funktion som kontrollanter kræver, at vi lægger fuldstændig afstand til alle former for rusmidler, og kun lægger vægt på at vise de unge, at det er muligt at have det sjovt sammen med sine nærmeste venner og "familie" uden, det er nødvendigt at inkludere rusmidler.

På trods af at vi som anbringelsessted fungerer som den unges hjem, er det naturligvis meget anderledes end "et hjem".

I en rusmiddelpolitik skal vi formulere regler og rammer i forhold til noget, der ifølge loven er forbudt (unge under 16 år må ikke købe alkohol, og andre rusmidler som fx hash er forbudt). Samtidig har næsten hver eneste af vores unge, på en eller anden måde, haft rusmidler tæt inde på livet, og nogen har det stadig, enten via deres netværk, eller fordi de selv har et forbrug/misbrug. Vi kan via forbud og påbud lave ydre styring i forhold til målgruppen, men på længere sigt har vores unge i højere grad brug for redskaber i forhold til indre styring. De har brug for redskaber til at sige nej.

En rusmiddelpolitik er nødvendig for såvel unge som døgnmedarbejdere på et anbringelsessted. Det er nødvendigt for de unge, fordi de har behov for klar ydre struktur i forhold til rusmidler. En rusmiddelpolitik, og den unges inddragelse i arbejdet med denne, vil skabe åbenhed omkring emnet og derved give den gruppe af vores unge, der har problemer i forhold til rusmidler, mulighed for i højere grad at arbejde med andre problematikker og personlige vanskeligheder. Vanskeligheder, der ofte har direkte betydning

for den unges anvendelse af rusmidler, og som det bl.a. derfor er betydningsfuldt at få arbejdet med. Rusmiddelpolitikken skal skabe det rum, der er en forudsætning for at skabe en indre struktur og opnå indre styring. Og rusmiddelpolitikken skal skabe den fælles referenceramme for medarbejderne, der sikrer, at der bliver en ensartethed i arbejdet med rusmidler.

Vi vil ofte som omsorgspersoner føle, at vi havner i et etisk dilemma, hvor vi kommer i konflikt med vores roller. Hvad enten det er vores kontrolfunktion kontra vores omsorgsfunktion, vores personlige værdier eller andet, der spiller ind, er det vores opgave at være professionelle omsorgspersoner og hjælpe og støtte de unge bedst muligt. Selv om vejen frem sjældent går gennem forbud og påbud, men gennem tillid og dialog, er det ofte nødvendigt med en eller anden form for kontrol. Men hvordan vi udøver kontrolfunktionen er op til os selv. I arbejdet med døgnanbragte unge og rusmidler kommer vi ikke uden om, at det i nogle situationer er nødvendigt med urintest og ransagning af værelser. Men hvis der forinden har været en omsorgsfuld dialog, hvor der er sat ord på

vores bekymringer over den unges situation, vil den unge oftest ikke tage det som et tillidsbrud, men som et tegn på, at vi er ansvarlige voksne, der bekymrer os og tager ansvaret på os. Både kontrollantrollen og omsorgsrollen er nødvendig, når vi skal lave og udføre en rusmiddelpolitik på et anbringelsessted. Det er i kontrollantrollen vigtigt at have omsorgsrollen i tankerne som en sikkerhed for, at al kontrol i forhold til de unge og rusmidler bliver gjort på en værdig og omsorgsfuld måde. Ligeledes er det i arbejdet som professionel omsorgsgiver vigtigt, at vi også har funktionen som kontrollant i baghovedet, da det er en del af vores professionelle rolle.

Nøglen til en rusmiddelpolitik er involvering, dialog og engagement. Vi skal i vores arbejde, hvad enten det er som kontrollanten eller i rollen som den professionelle forældre være nærværende, vi skal være de unges sikkerhedsnet, lytte, inddrage, vise tillid og checke op. Præcis som mine forældre gjorde, da jeg var 16 år.

Vi skal ikke kun lære vores unge at gå over for grønt, vi skal lære dem at se sig for!!

Jabes

Jabes er et socialpædagogisk opholdssted og et behandlings- og skoletilbud for unge i alderen 13-18 år. Målgruppen er unge med psykiske, sociale, adfærdsmæssige og/eller indlæringsmæssige problemer, tilknytnings- og kontaktforstyrrelser, særlige psykiske lidelser/tilstande samt problemer med rusmidler.

Læs mere her: www.jabes.dk

KAN MAN HJÆLPE UNGE, DER IKKE VIL HJÆLPES?

Af Lene Møller, Rismøllegården, Randers

Når en ung ryger hash eller indtager andre euforiserende stoffer, mener pædagoger ofte, at den unge har et problem. Indtages stofferne jævnlige, mener pædagoger stort set altid, at den unge har brug for hjælp. Det mener den unge dog langt fra altid selv – og det er vanskeligt at håndtere i behandlerens system. Specielt hvis den unge er anbragt på en døgninstitution.

I foråret deltog en række medarbejdere fra døgninstitutionen Rismøllegården i Randers i et undervisningsforløb (DUR 2.0.), hvor hovedtemaet var "Døgnanbragte Unger og Rusmidler". Et forløb, vi jublede over at blive inviteret til at deltage i, da der ikke er megen tilgængelig viden om, hvordan det er muligt at arbejde med unge misbrugere på "åbne" døgnafdelinger. Dvs. afdelinger der ligger i den unges nærmiljø, men hvor normeringen ikke er til at isolere/mandsopdække den unge. Det betyder, at omgangskredsen og mulighederne for at skaffe stoffer, er lige rundt om hjørnet, og at vi som professionelle ikke har muligheder for at gennemføre en effektiv kontrol. Vi er med andre ord nødt til at arbejde med den unges egen motivation for at holde sig fra rusmidlerne.

Vi har gennem flere år været meget optagede af at vise tydelige reaktioner overfor de unge, når vi har haft en fornemmelse af, at de flirtede med rusmidler.

I DUR 2.0. er vi – via faktaviden om stoffer og deres virkning – blevet klædt meget bedre på til at være mere sikre i samtalerne med de unge, hvilket vi tydeligt har kunnet mærke.

Forløbet har gjort os endnu skarpere. Oplever vi en forandring hos en ung – enten i den unges adfærd, eller den unges hverdagsmønster – medfører det en snak. Ikke ud fra moral og løftede pegefingre, men ud fra interesse og omsorg. Vi forsøger at få den unge til at se os som medspillere. Dvs. som nogle voksne, der er klar med hjælp og støtte til at vælge en anden løsning end rusmidlerne, når livet bliver for svært.

Vi har også fået tilført mange nye redskaber, fx har vi stiftet bekendtskab med brug af logbog. Et godt redskab til at hjælpe den unge med at finde ud af, i hvilke situationer, det er svært at modstå fristelserne. Samtidig giver logbogen anledning til at snakke om, hvordan den unge kan handle anderledes i lignende situationer. Det giver god mening at arbejde sammen med

den unge på denne måde. Vel at mærke hvis den unge har erkendt at have et problem, og ønsker at arbejde sig ud af det. Ikke nødvendigvis via misbrugsbehandling, men ved at arbejde med sig selv, mens han/hun bor på Rismøllegården.

Det vanskelige i dette arbejde er, når vi støder på unge, der jævnligt – måske endda dagligt – indtager rusmidler, og ikke synes, det er et problem. Unge, der oplever, at livet er langt lettere i påvirket tilstand, og som samtidig ikke magter en hverdag med skole/arbejde. Disse unge oplever livet uden forpligtende aktiviteter og dermed uden kravsituationer som attraktivt.

Det er ofte unge mennesker, som er på et stadium i livet, hvor de er ude af stand til at se, hvilke vidtrækkende konsekvenser et forbrug/misbrug kan få. Et stadium, hvor det sociale fællesskab med "vennerne" og deres negative sociale normer betyder mest. Disse unge får et tilhørsforhold til en ungekultur, samtidig med at de ikke bliver sat i de kravsituationer, som de ofte har meget dårlige erfaringer med fra tidligere i livet.

Jævnligt står vi i en situation, hvor vi møder unge, der ikke er parat til – selv om der laves et ihærdigt stykke motivationsarbejde – at tage imod tilbuddet om støtte til at komme ud af det skadelige forbrug af rusmidler og ind i udviklende aktiviteter. Disse unge ønsker ikke at forandre deres situation, og det er i disse si-

tuationer meget vanskeligt som professionel at arbejde sammen med den unge om alternativer til rusmidlerne, og det fællesskab den unge oplever herigennem.

Vanskeligst er det, når en ung med manglende motivation for at arbejde med sit forbrug af rusmidler, bor på en døgnafdeling og forsøger at trække andre af døgnafdelingens unge til at deltage i misbruget. Disse situationer betyder ofte, at den unge ender med at måtte forlade afdelingen for at beskytte de andre beboere.

Man kan sige, at vi ikke har været gode eller dygtige nok i vores motivationsarbejde, men man kan også argumentere for, at nogle unge kræver mere ydre styring og tættere relationer, end vi har mulighed for at give med 1-2 medarbejdere på vagt ad gangen til 8-9 unge.

Man kan sige at: "Man kan tvinge hesten til truget, men ikke til at drikke", og derfor bliver man nødt til at finde et andet trug med et andet indhold, som kan motivere hesten til at drikke.

Det er samtidig vigtigt at lade "truget være fyldt med vand", så det står klar, hvis den unge vender tilbage – motiveret for at tage imod det, som vi kan tilbyde.

Et tilbud – som efter endt DUR 2.0. – er blevet langt mere mangfoldigt end tidligere.

Rismøllegården

Rismøllegården er en kommunal døgninstitution, beliggende nær Centrum i Randers. Den drives under § 67, i Serviceloven. Afdelingen har plads til 8-9 unge, mellem 14 og 18 år, der typisk bor på stedet 1½-2år. De unge har vidt forskellige problematikker. Personalet består 5 uddannede fuldtidspædagoger, 1 pædagogstuderende og 1 leder 37 timer. Afdelingen har åbent 365 dage om året.

ALKOHOLKULTUR - EN PÆDAGOGISK OPGAVER? DET ER VORES ANSVAR!

Af Gert Salomonsen, Rikke Poulsen og Torben Winther, Huset Aarestrupvej

Internationale undersøgelser har de sidste mange år peget i retning af, at Danmark er blandt de lande i verden, hvor de unge drikker mest. Eksperimenter med andre former for rusmidler er også et støt stigende problem, og i særdeleshed blandt døgnanbragte unge bør der sættes endnu mere fokus på en bredere og mere nuanceret indsats på alkoholfronten så tidligt i anbringelsen som muligt.

Erfaringen fra opholdsstedet Huset tegner efterhånden et billede af en gruppe unge som i særlig grad befinder sig i randzonen af et potentielt misbrugsproblem. En stor procentdel af de anbragte unge har, grundet deres opvækst, nogle normer og holdninger, som ligger langt fra det acceptable i samfundets kontekst. Efter påbegyndt anbringelse står vi pædagoger som garanter for, at der med tiden skabes en holdbar identitet og herunder også nogle fornuftige holdninger til alkohol i almindelighed og rusmidler i særdeleshed.

Vi har som opholdssted eksisteret i godt 12 år og er gennem tiden flere gange stødt på problematikker i forhold til de unge (13-18 år) og

indtagelse af alkohol, som har krævet grundige overvejelser. Derfor har vi flere gange og i flere forskellige kommuner søgt råd og vejledning, men hver gang har svaret fra sagsbehandlere, ungdomskonsulenter, embedsmænd og jurister været det samme: Der findes ingen konkret lovgivning på området. De kan som anbringende myndighed ikke give de unge lov til at drikke. De overlader på den måde ansvaret til os pædagoger. Men i og med at vi jo heller ikke altid kan søge accept hos de forældre, som de unge er fjernet fra, ja, så er det vores arbejde og vores ansvar at hjælpe og vejlede de unge i tilegnelsen af en fornuftig holdbar alkoholkultur, som forhåbentlig også vil kunne holde dem fra et misbrug af andre og stærkere rusmidler.

Som et naturligt resultat af denne arbejdsopgave har vi derfor de seneste år sat øget fokus på netop misbrugs- og rusmiddelpolitikken her på stedet.

De unge, som evner at fastholde et skoleforløb eller et arbejde, deltager på lige fod med andre af deres ikke anbragte kammerater i de arrangementer, som deres dagligdag i skole eller på et arbejde indebærer. Fester og alkohol fylder generelt meget i de fleste unges hverdag. Det

er vores holdning som professionelle, at netop dét at feste og drikke alkohol skal implementeres med fornuft hos vores unge, inden de forlader os og bliver overladt i egen varetægt. Ud fra devisen om at unge skal kunne dumme sig i de rigtige kontekster, produceres der derfor små og let overskuelige "aftaler/kontrakter" med vores unge, inden de deltager i arrangementer, som indebærer indtagelse af alkohol. Aftalerne handler om, at vi bringer/henter vores unge, at de kun får lov til at deltage, hvis vi kender de andre gæster og/eller forældrene til den ung, der holder fest, og at vi på forhånd aftaler, hvor meget de evt. må drikke (1-2 genstande).

De fleste gange går det godt, og når det ikke gør, bruger vi anledningen til at tale med de unge om, hvordan vi/de kan undgå at dumme os en anden gang, og udfærdiger på den baggrund en ny "kontrakt".

At gå fra nul-tolerance til at indgå deciderede kontrakter med vores unge omkring indtagelse af alkohol har her på stedet været et paradigmeskifte.

Resultatet har været, at vi har oparbejdet en erfaring i forhold til de unges forbrug af alkohol, samtidig med at der også er sket en ændring i de unges hoveder. De unge får frihed under ansvar til at vise, at de kan agere fornuftigt blandt andre unge og står på den måde også stærkere i forhold til de andre ikke-anbragte unges accept og til etablering af nye relationer med almindelige unge i nærmiljøet.

Vi arbejder fremadrettet på at blive endnu bedre og ligeledes på at blive klogere og få en bredere referenceramme i forhold til misbrugsarbejde. Derfor har det kun været en naturlig del af vores dagligdag, at vi har deltaget i DUR 2.0.. I første omgang har 3 medarbejdere del-

taget, men vi håber på endnu en mulighed for at få flere med.

Som tingene i øjeblikket ser ud – med kommunernes fokus rettet primært på økonomi og på at få de unge hjemtaget ved det 18. år – er opgaven med at få de unge til at tilegne sig fornuftige evner til selvforvaltning af alkohol kun yderligere skærpet. På den ene side efterlyser vi stadig nogle klare tydelige retningslinjer på området fra de anbringende myndigheders side, gerne med tiden synkroniseret, sådan at udgangspunktet er det samme, uanset hvem der visiterer: Hvad må vi som socialpædagogisk opholdssted? Hvad må vi ikke? På den anden side kan der, for os at se, være fordele i, at de unge selv deltager i processen og herigennem erhverver sig nogle personlige redskaber, som også kan bruges senere i livet.

Det er vores ansvar at hjælpe de unge i tilegnelsen af en holdbar alkoholkultur – og det er *i bund og grund nok heller ikke så ringe endda* – for det er jo uden tvivl os, der kender de unge bedst, mens de er hos os på anbringelsesstedet. Og det er derfor os, som er tæt nok på til at kunne samle dem op igen, når de ind imellem "falder" i.

Huset Aarestrupvej

Huset Aarestrupvej er et socialpædagogisk opholdssted i Nordjylland, med plads til 7 unge i alderen 13-18 år med svære sociale og psykiske vanskeligheder. De unge har været udsat for omsorgssvigt og kommer ofte fra hjem præget af vold og alkoholmisbrug. Desuden har de unge ofte også haft en problematisk skolegang.

RELATIONER OG RUSMIDLER

Af Peter Jensen, SPUK

Når unge døgnanbringes, begynder relationsopbygningen – relationen mellem en eller flere voksne på anbringelsesstedet og den unge. Oftest lidt mindre planlagt fra de professionelles side begynder også relationsopbygningen mellem den unge og de andre unge på anbringelsesstedet.

Den tilknytning, der efterhånden finder sted mellem den unge og den voksne, er naturligvis betinget af den unges tidligere tilknytningserfaringer. Det er et gennemgående træk, at de unge, der anbringes, ofte har nogle svigt med sig omkring tilknytning og voksenrelationer, der vanskeliggør relationsopbygningen. Relationen kommer sædvanligvis ikke af sig selv. Det kræver hårdt (pædagogisk) tillidsopbyggende arbejde.

I denne proces anvendes en palet af pædagogiske strategier som 'bolsjepædagogik', vedholdenhed, aktiviteter, 'fælles tredje', humor, hygge osv.. Imidlertid er der en meget betydningsfuld, men ofte overset del af relationsopbygningen: Konflikter. Det kan være konflikter i forhold til den adfærd og de normer, der er gældende for anbringelsesstedet, som fx at tage

skoene af indendørs. Men det kan også være særlige temaer hos den enkelte unge, hvor der ville være tale om et omsorgssvigt, hvis den unges adfærd ikke blev forsøgt reguleret.

Netop et sådant tema er anvendelse af rusmidler. Måden at håndtere det på er afhængig af, om den unge er i gang med at eksperimentere med rusmidler, eller om den unge har et skadeligt forbrug af rusmidler.

Er der tale om et eksperimenterende forbrug, vil der være brug for, at det klart signaleres fra den/de voksnes side, at det er set, og at det er noget, der må tales om. Disse samtaler er vanskelige, fordi de på den ene side skal være rummelige i forhold til, at eksperimenter med rusmidler hører ungdommen til, mens de på den anden side ikke skal acceptere, at eksperimenterne gælder alle rusmidler. Desuden er eksperimenter netop eksperimenter, hvilket betyder, at de ikke skal gentages weekend efter weekend. Samtalerne skal således både være støttende og oplysende, samtidig med at de skal være rammesættende på en måde, der efterlader et vist spillerum for den unge. Rammerne for eksperimenterne kan give anledning til konflikter, men samtidig med, at man som

døgnmedarbejder netop tager disse konflikter, viser man den unge, at han/hun betyder noget, og at man er villig til at reagere, hvis den unge er på vej ud på et skråplan. Så selvom konflikten i 'nuet' måske kan virke belastende for kontakten eller relationen, vil den som oftest på længere sigt være relationsstærkende.

Er der tale om et skadeligt forbrug, skal det naturligvis også klart signaleres, at der skal tales om det, men også, at det kræver handling. Det er meget ofte i disse situationer, at kravene til her-og-nu-handling bliver så massive, at den unge ikke føler sig hørt, og derfor enten 'udskriver sig selv' eller bliver udskrevet, fordi han/hun ikke er efterrettelig i forhold til den plan, der er blevet opstillet. En plan, der ofte er opstillet uden at sikre, at den unge har fået ejerskab til den. Det vanskelige er naturligvis at sætte en grænse for, hvor lang tid denne 'tage-ejerskab-til-proces' må tage, fordi der naturligvis både skal tages hånd om den enkelte unge (varetagelse af den enkelte unges udviklingsomsorg) samtidig med, at der er hensyn at tage til de andre unge på anbringelsesstedet.

I forhold til udviklingsomsorgen for den enkelte unge kræver det uforbeholden åbenhed om de voksnes bekymring. Den unge skal være helt klar over, hvilken viden og indsigter, der har betydning for de voksnes bekymring. Kun på den måde kan man inddrage den unge i at tage stilling til og forstå, at der er en tidsramme, og at der indenfor denne ramme skal tages stilling til, hvad der skal ske. Signs of Safety (se fx Jensen og Hansen 2008) har vist sig at være en god metode til netop at afklare bekymringer og inddrage de unge i det 'univers', der er udgangspunktet for medarbejdernes bekymringer.

I forhold til de andre unge på afdelingen kræver det, at der er taget stilling til og åbent talt om,

hvad der er anbringelsesstedets holdninger og strategier i forhold til rusmiddelproblematikker på anbringelsesstedet. I den forbindelse har socialt gruppearbejde vist sig at være en fremragende metode, fordi det både vil være klart, hvad stedets holdning til rusmidler er, samtidig med, at det bliver gennemskueligt, at de voksnes handlinger er omsorgsvaretagelse og ikke 'overgreb'.

Sådanne strategier kan være relationsopbyggende/-stærkende, fordi man samtidig med omsorgsvaretagelsen sikrer sig inddragelse af den unge, og sender et klart signal til de andre unge om, at de voksne kan passe på dem – også selvom de skulle komme ud i et skadeligt forbrug af rusmidler. De bliver ikke afvist. De bliver hjulpet. Og så er det jo altid relevant at se på, hvad alternativet er. Hvad vil der ske, hvis kravene til de unges her- og-nu-handling bliver så markante, og så lidt inddragende, at den unge 'lader sig udskrive'?

For det første vil de relationer, som skal være selve kernen i arbejdet med den unges skadelige forbrug af rusmidler, blive revet over, hvilket vil betyde, at den unge i bedste fald kastes i armene på andre professionelle, der først skal til at opbygge relationerne, og i værste fald ikke bliver kastet i armene på andre professionelle. Uanset hvilken af situationerne, der bliver resultatet, kan man i høj grad diskutere, om anbringelsesstedet har levet op til sit ansvar i forhold til udviklingsomsorgen. Resultatet er jo, at den unge er langt dårligere stillet i forhold til sin udvikling, end han/hun ville have været, hvis anbringelsesstedet havde brugt den tid, der skulle til for at give den unge ejerskab til processen.

For det andet vil den unge få en oplevelse af, at hans/hendes forhold til rusmidler er mere betydningsfuldt end den relation, han/hun har

SPORT GØR EN FORSKEL

Af Mohamad Darwiche Bichtaoui, Lille Stokkebjerg

opbygget til den voksne – eller at den voksne med sit krav om handling uden inddragelse har sat det skadelige forbrug højere end ønsket om kontakt til den unge. Uanset om den unge opfatter det på den ene eller anden måde, vil han/hun opfatte det som (endnu) et svigt af en person, som han/hun har knyttet sig til. Dermed vil den unge være ringere stillet næste gang han/hun skal knytte relationer til andre, fordi tilliden til, at andre vil hende/ham helt og fuldt vil have fået (endnu) et knæk.

Meget rigide strategier i forhold til rusmiddelproblematikker fra den unges nærmeste omsorgsgivere bliver et svigt i stedet for at være en

hjælp, hvis rusmiddelproblematikker ikke kan håndteres af de professionelle relationsbærende omsorgspersoner. Ikke fordi de professionelle omsorgsgivere ønsker det, men fordi et skadeligt forbrug af rusmidler ikke blev betragtet som en proces, men som et enten-eller.

Håndtering af rusmidler er et udviklings- og opdragelsestema, og dermed er det også opdragelses- og udviklingsomsorgen, der skal arbejdes med i den relationelle forbindelse, hvor tilliden er skabt. Og da omsorg altid er en del af den processuelle sammenhæng, som er etableret i relationen, må det at lære at håndtere rusmidler naturligvis også være en proces.

Lille Stokkebjerg er et socialpædagogisk opholdssted for unge, primært drenge med forskellige problemstillinger. Én af de problemstillinger, der ofte fylder meget hos de unge, er et meget stort forbrug af hash.

Gennem årene har Lille Stokkebjerg derfor haft stor fokus på hashen og har afprøvet mange forskellige metoder til at få hashen væk fra opholdsstedet og til at forsøge at hjælpe de unge til at komme ud af hashforbruget, men uden rigtig at finde en metode, det var brugbar i det lange løb.

Nogle af de metoder, vi har afprøvet er bl.a., at:

- Sende de unge på afrusningstur. Det har været godt for mange af de unge, men virkningen holdt ofte kun til, de kom tilbage til deres gamle miljø, hvor kammeraterne stadig røg meget hash.
- Tage drug-test op til flere gange om ugen på de unge, vi havde mistænkt for at ryge hash. Metoden er sådan set god nok, især hvis man kan få den unge med på idéen, sådan at drugtesten kan bruges som et redskab til at fastholde et rygestop, også for den unge selv. Men i langt de fleste tilfæl-

de gav metoden blot en masse konflikter: Mange af de unge tænkte kun på, hvordan de kunne snyde eller slippe for testen, og ikke på, at de skulle ud af deres misbrug.

- Inddrage de unges hjemmeweekender som sanktion, hvis de blev taget i at ryge. Resultatet var ofte, at de unge, der virkelig gerne ville hjem, stak af, og at vi derefter måtte bruge meget tid på at prøve at finde dem igen.
- Ransage et værelse, hvis vi havde mistanke om, at den unge havde røget hash. Men ransagning af et værelse, er som at vinde i Lotto. Du finder kun et par gram, hvis du er heldig. De unge bliver i stedet rigtig gode til at finde andre gemmesteder, og ikke nødvendigvis på værelset.
- Få en hash-hund til at gennemsnøge hele opholdsstedet for hash. Hunden var god til at lugte sig frem til hashen, men ikke til ejermanden. Det betød, at de unge blev mere opfindsomme og fx gemte hashen ude i naturen, hvor hashhunden ikke kom. Og metoden forhindrede højst den unge i at ryge i en kortere periode.

Jeg siger ikke, at metoderne ikke virkede for nogle af de unge. Men ofte virkede det kun

for de unge, der var i startfasen, altså overfor unge, som endnu ikke havde været så lang tid på opholdsstedet, eller som ikke var så langt inde i misbrug og andre problemer. Overfor nogle af de lidt mere 'hardcore unge', som jeg har arbejdet med, virkede metoderne ikke. De unge blev ved med at falde i og fortsætte/genstarte deres store hashforbrug, også selv om de indimellem faktisk var motiverede for, at der skulle ske en forandring.

På opholdsstedet var vi derfor interesserede i at finde andre metoder til at hjælpe vores unge med deres store hashforbrug. Det var baggrunden for, at vi i foråret 2010 meldte os til DUR 2.0.

Her opdagede vi, at vi bestemt ikke var det eneste anbringelsessted, der havde den slags problemstillinger, og dét satte tingene i et andet lys for os. På DUR 2.0. kunne vi dele de gode og dårlige erfaringer med andre døgnmedarbejdere, mens vi fik undervisning om redskaber til at arbejde med unge, der har et stort forbrug af rusmidler, og oplæg om hvad rusmidlerne gør ved kroppen og de unges udvikling.

Ét af de redskaber, vi blev meget inspirerede af, var fordele/ulempeskemaet, som vi afprøvede overfor nogle af de unge. Med dette skema som indgangsvinkel fik vi gang i en dialog med de unge om fordele og ulemper ved at fortsæt-

te med at ryge meget hash – og ved at stoppe med at ryge hash.

På den baggrund – og på baggrund af længere tids intens voksenkontakt – lykkedes det at få de unge til at åbne øjnene og til at komme med nogle ønsker til, hvad der skulle til for at stoppe med at ryge hash. Ét af ønskerne var, at de gerne ville træne mere, fordi det var ved at være sommer, og de gerne ville se godt ud. Det ønske greb vi, og vi fik lavet nogle træningskort og købt lidt sportsudstyr, og så gik vi i gang.

Vi arbejdede alle på at fastholde og motivere de unge til at blive ved med at træne – og en vigtig effekt af al den træning var, at de unge var trætte om aftenen og havde lyst til at være friske næste morgen. Efter nogle uger kunne de unge se resultater på kroppen, fx større arme og muskler de forskellige steder, og man kunne se og mærke, at det var med til at motivere dem. Vi kunne også mærke, at de blev friske i hovedet, og så begyndte vi at fylde dem med den viden, vi havde og kendte til. Trangen til at ryge hash blev mindre og deres viden blev større. Over tid betød det, at de røg mindre og mindre hash.

Sport alene gør selvfølgelig ikke alt, men vi oplevede, at sporten og hård fysisk aktivitet er en væsentlig metode at benytte, når der skal arbejdes med unge, der har et stort forbrug af hash.

LI. Stokkebjerg

LI. Stokkebjerg er et socialpædagogisk opholdssted, beliggende i Region Sjælland. Opholdsstedet har plads til 10 unge, der ved indskrivningen er mellem 12 og 15 år. Det er typisk børn og unge, som er vokset op i en ustabil og problemfyldt hverdag og som kan være truet ift. kriminalitet og misbrug. En del af de unge kommer fra etniske minoritetsfamilier. Pt. har opholdsstedet kun drenge indskrevet.

HJÆLP TIL UNGE MED MISBRUGS-PROBLEMER – ET FÆLLES ANSVAR

Af Lene Møller, Rismøllegården, Randers

Kan en døgnafdeling for unge, med pædagogisk personale, hjælpe unge ud af misbrug? Kan en psykolog eller en psykiater? Eller er det nødvendigt med flere faggrupper, der samarbejder med den unge for at give støtte i den rigtige retning? Mange fagfolk arbejder isoleret fra andre faggrupper. Manglende samarbejde gavner ikke den unge.

Under uddannelsesforløbet DUR 2.0. er det blevet meget tydeligt for os, hvorfor det oftest ikke er lykkedes at hjælpe unge med misbrugsproblemer på institutionen.

Afdelingen har i dag ingen direkte tilknytning til psykolog, psykiater og distriktslæge. Det har vi ikke inden DUR 2.0. set som et problem.

Vi har ofte oplevet at stå med unge, der beskrev og tydeligvis havde en afhængighed af et rusmiddel, men som det ikke er lykkedes at hjælpe. De fleste gange førte det til udskrivning fra afdelingen, og enkelte gange førte det til videreanbringelse på f.eks. misbrugsinstitutionen Tagkærgård ved Christiansfeld.

Under uddannelsen stødte vi på psykiater Henrik Rindom med speciale indenfor rusmidler. Han beskrev, hvordan nogen bruger rusmidlet som selvmedicinering. Det var ikke ny viden, men det var det til gengæld, at Henrik Rindom så det som vigtigt at bringe den unge til en psykiater, for herigennem at få afdækket, om der under rusen var en psykiatrisk problemstilling, som gjorde, at den unge kunne have brug for medicin i stedet for rusmidlet, så selvmedicinering ikke længere var nødvendig. Og dermed om rusmidlet – i hvert fald for en tid – kunne erstattes af lovlig og kontrolleret medicin. Tydeligt blev det også, at en ung med et misbrugsproblem ikke har brug for at stille op i køen for at komme til psykiater, men har brug for en hurtig og direkte vej. Det vil sige en psykiater med tilknytning til institutionen og ekspertise indenfor rusmidler/misbrug, hvor det i løbet af få dage vil være muligt at få en konsultation.

Udover dette argumenterede Henrik Rindom for, at man aldrig måtte lade en påvirket ung være alene, hvis man ikke var sikker på, hvad han/hun havde indtaget. Det var rystende for os på Rismøllegården at tænke tilbage på, hvordan vi tidligere, når en ung kom påvirket hjem, havde bedt den unge gå på sit værelse for ikke

at genere de øvrige beboere. Uden at holde den unge under konstant observation, uden at tilkalde læge eller køre på skadestuen. I dag arbejder vi med at tydeliggøre, hvilken procedure, der fremover skal træde i kraft, når en ung optræder påvirket.

Her vil det ofte være nødvendigt at få den unge tilset af en læge/observeret på sygehus, for at sikre, at der ikke er indtaget rusmidler, der i en kort periode kan neutralisere hinanden (såkaldte uppers og downers), men som senere kan bringe den unges liv i fare, når den ene holder op med at virke før den anden.

Der er således brug for en form for akutberedskab, men der er også brug for et nemt og smidigt samarbejde, selvom der ikke er tale om akutsituationer. Vi har på Rismøllegården flere gange oplevet, at en ung har været motiveret for at tale med psykolog, men oftest har der ikke været en fast aftale om samarbejde mellem psykologen og pædagogerne på afdelingen, og det har derfor været nødvendigt først at etablere et sådant samarbejde. Og det tager tid. Det vanskeliggør muligheden for en hurtig fælles indsats, og den unge oplever det enten

forvirrende, at de professionelle ikke samarbejder, eller at den motivation for forandring, der var hos den unge, forsvinder i ventetiden.

Rismøllegården har efter DUR 2.0. besluttet at arbejde for at etablere et tværfagligt samarbejdsnetværk. Vi vil arbejde på at udbygge vores allerede gode samarbejde med Rusmiddelcenteret i Randers. Vi vil være undersøgende på, om de her har den nødvendige ekspertise, og har ressourcer til at stille dem til rådighed for døgnafdelingen. Vi har også planer om at kontakte distriktslægen for at undersøge, om denne ville kunne have en aktiv rolle i forhold til institutionen.

Ønsket er at skabe et tværfagligt netværk, for at sikre den unge den bedste mulige hjælp.

Det betyder ikke, at vi tror, vi kan hjælpe alle unge med misbrugsproblemer. Det vil fortsat være nødvendigt for Randers Kommune at sende unge væk fra miljøet, men det betyder, at langt flere unge fremover vil kunne blive i nærmiljøet, hvis det lykkes at få faggrupperne til at samarbejde til gavn for de unge.

Rismøllegården

Rismøllegården er en kommunal døgninstitution, beliggende nær Centrum i Randers. Den drives under § 67, i Serviceloven. Afdelingen har plads til 8-9 unge, mellem 14 og 18 år, der typisk bor på stedet 1-2 år. Der arbejdes også med kortere anbringelser/udredninger. De unge har vidt forskellige problematikker. Personalet består 5 uddannede fuldtidspædagoger, 1 pædagogstuderende og 1 leder 37 timer.

KÆRESTER GØR OGSÅ EN FORSKEL

Af Jes Arnild, Opholdsstedet Søndertoftegård

Det er onsdag morgen, klokken er 7. Det er meget køligt uden for. Jeg er på vej ind til de unge, der bor her på opholdsstedet for at sige godmorgen og sørge for, at de unge får en god start på morgenen og kommer ud af døren. På vej over vores gårdsplads møder jeg Erik, som kommer ovre fra vaskehuset i den anden bygning. Han ser glad ud. Jeg siger godmorgen, og han kvitterer med et godmorgen og et stort smil. Jeg kommenterer, at han ser glad ud, og spørger, hvorfor han er så morgenfrisk? Erik siger, at han glæder sig til at komme på arbejde i børnehaven i dag. Jeg spørger, hvad han da skal lave, siden han glæder sig så meget? Erik fortæller, at de skal have fodboldturnering med de andre børnehaver, og at han er træner for de børn, der er i hans børnehave.

Sådan har det ikke altid været. Erik var for et godt stykke tid siden ude i et stort misbrug af Mephedron og Amfetamin.

Erik kom meget sammen med nogle venner i en mellemstor provinsby. Et par af vennerne tog stoffer, og Erik skulle også prøve det. Han blev

hooked på stofferne, fordi de gav ham det selv-værd, han ikke havde i det daglige. Han turde være noget. Erik havde på det tidspunkt ikke noget at lave, og her på opholdsstedet kunne vi godt mærke, at han trak sig mere og mere ind i sig selv, uden at vi vidste, hvad årsagen var. Til tider kunne han blive meget vred smadre ting, for så at ende i dyb depression og trække sig ind i sig selv og høre høj musik. Han orkede ikke at gøre rent og vaske tøj, hans værelse flød med vasketøj, cigaretskodder, og der var møg beskidt.

En søndag morgen kom en af de andre unge ind til os og sagde, at Erik lå inde på sofaen og var meget dårlig. Da jeg kom derind, lå han på sofaen og hyperventilerede. Han græd og sagde, at han var ved at dø. Jeg prøvede at finde ud af, hvad han havde taget, men han svarede ikke direkte og var meget usammenhængende. Jeg ringede 112, og da ambulancen kom, valgte redderne at køre ham på skadestuen. På vejen derind vågnede Erik op og fortalte, at han havde taget mephedron til festen om natten. Han troede, at stoffet muligvis kunne være blandet med noget andet, som gjorde, at han havde det så dårligt. På skadestuen blev Erik undersøgt af en læge, som valgte at indlægge

ham til observation, da man ikke vidste, hvad han havde taget, og fordi man var bange for, at hans hjerte ikke kunne klare det.

Erik lå til observation på hospitalet i et døgn.

Da han kom hjem, havde vi en lang snak om hans misbrug. Erik fortalte, at det var svært for ham at styre. Når han var af sted i byen, kunne han ikke lade være med at tage noget, for dét gjorde de andre, og det var ligesom blevet en del af festen. Erik talte åbent om problemet, og han ville gerne have, at vi hjalp ham med at finde en løsning på, hvordan han kunne komme ud af misbruget. Erik fortalte samtidig, at han skyldte en del penge til rockerne for stofferne, men han mente dog godt, at han kunne komme ud af gælden ved at betale, og at han ikke stod i "gæld" på anden vis.

På opholdsstedet var vi enige om, at der skulle gøres noget, og vi besluttede at give Erik en chance for at blive boende på opholdsstedet, hvis han indvilligede i at indgå i et forløb, hvor han – sammen med os – arbejdede på at komme ud af sit misbrug.

Vi kontaktede Eriks sagsbehandler, og kommunen indvilligede med det samme i at give tilskud, så Erik kunne få samtaler hos en psykolog. Samtidig tog vi også kontakt til det lokale misbrugscenter for at få en aftale om misbrugsbehandling.

Da Erik begyndte at gå til samtaler hos psykologen, bad han om lov til at tage mig med. I samtalerne hos psykologen var Erik fra begyndelsen meget åben omkring sine problemer. Han fortalte, at han tog stoffer, fordi han fik det godt af det, men at han var begyndt at få det meget dårligt, når virkningen forsvandt. Psykologen spurgte, om Erik troede, at han kunne slippe

stofferne. Erik svarede, at det vidste han ikke. Han mente, at han måske kunne komme ud af misbruget, hvis han kom væk fra vennerne og området et stykke tid. Under samtalerne kom det også frem, at Erik selv mente, at stofferne var skyld i, at han ikke var startet på en uddannelse som pædagog. Han fortalte videre, at han godt kunne tænke sig at arbejde i en børnehave eller SFO, da han godt kan lide at arbejde med børn. Han havde på et tidligere tidspunkt arbejdet i en SFO.

Erik følte selv, at han fik meget ud af sine samtaler med psykologen. Men på opholdsstedet følte vi os stadig noget magtesløse og havde mange overvejelser, om Erik var anbragt det rigtige sted. Vi syntes ikke, vi havde nok viden om, hvordan vi skulle tackle situationen. Vi havde ikke nogen decideret misbrugspolitik, og vi vidste ikke, om vi kunne håndtere Erik, når hans misbrug havde det omfang, det havde fået.

Vi besluttede dog alligevel, at vi ville give det lidt længere tid, hvis Erik blev ved med at følge sine samtaler med psykologen. Vi besluttede også, at hvis Erik skulle blive boende hos os, skulle han starte på en uddannelse eller have sig et arbejde – og han skulle være villig til at indgå en kontrakt med os om de betingelser.

Derefter indgik vi en kontrakt med Erik om, at han skulle forpligtige sig til at gå på arbejde eller uddannelse, og at han fortsat skulle følge sine samtaler med psykologen. Vi gjorde klart, at vi ville kunne acceptere, at han faldt i van det en enkelt gang, men hvis det var mere end det, måtte han flytte. Erik var meget positiv og sagde, at han gerne ville give det en chance.

Vi kontaktede kommunens UU-vejleder, som meget hurtigt indkaldte os til et møde. Erik

og jeg mødte op til mødet, og Erik var meget positiv og åben og lagde sine problemer frem for UU-vejlederen. Erik sagde, at han ikke ville kunne påbegynde en uddannelse på nuværende tidspunkt, men at han gerne ville i praktik i en børnehave, hvis det kunne lade sig gøre. UU-vejlederen spurgte om, Erik ville kunne lade være med at tage stoffer og komme påvirket, da det ikke ville være acceptabelt overhovedet. Dét mente Erik godt, at han kunne love. Det ville være alt for flovt, sagde han. Samtalen endte med, at UU-vejlederen besluttede at tage kontakt til en lokal børnehave.

Allerede næste dag ringede UU-vejlederen og sagde, at børnehaven gerne ville have Erik til samtale, da de godt kunne bruge en ung fyr, der kunne være med til at beskæftige børnene.

Samtalen forløb godt, og det blev aftalt, at Erik kunne komme på prøve i en måned, og hvis det gik godt, ville han kunne starte på en EGU-uddannelse som for-uddannelse til sin pædagoguddannelse.

Eriks arbejde i børnehaven gik så godt, at børnehaven efter kort tid tilbød ham en ansættelseskontrakt, indtil han kunne starte på PAU-uddannelsen et stykke tid efter.

Under hele forløbet så Erik gradvist mindre og mindre til sine gamle venner. I stedet begyndte han at se mere og mere til en pige, som han blev kæreste med. Erik havde kendt pigen i

mange år, men hun havde aldrig før villet have noget med ham at gøre, fordi han tog stoffer.

I dag er Erik stoffri. Han har et arbejde, som han er glad for, en uddannelsesplan for fremtiden og en kæreste, der betyder meget for ham. Han mener selv, at kæresten har haft stor indflydelse på, at han stoppede med at tage stoffer. Hun fortalte ham, at hun ville skride, hvis han tog stoffer igen. Erik indrømmer dog, at han også har haft stor glæde af at gå hos psykologen, og at han har været glad for støtten fra sin sagsbehandler, UU-vejlederen og børnehaven, men han holder fast i, at han aldrig var kommet ud af sit misbrug, hvis ikke det havde været for hans kæreste.

Der er ikke nogen tvivl om, at kæresten har gjort en stor forskel for Erik. Men opbakningen fra psykolog, sagsbehandler og UU-vejleder har – sammen med succesen i børnehaven – helt sikkert været medvirkende til, at vi turde lade Erik blive boende, og ikke mindst: At Erik kunne leve op til den kontrakt, han indgik med os og sig selv.

Jeg har lige hentet Erik fra hans arbejde i børnehaven. De vandt fodboldturneringen, og Erik sagde, da han satte sig ind i bilen: "Ja, man bliver sgu så stolt af de unger, at man er lige ved at tude."

Jeg tænkte: "Ja, sådan har jeg det også med dig!"

Søndertoftegård

Søndertoftegård er et opholdssted med plads til 4 unge fra 16 år og opefter. Primært unge, der skal have støtte til bo-træning, uddannelse og arbejde, med henblik på at flytte i egen bolig.

GRUPPER, DER RYKKER ...

Af Susanne Pihl Hansen, PIHL INKLUSIVE

Når de unge får mulighed for at reflektere over hashens virkninger sammen med andre unge, rykker det på en helt anden måde ved de unges forståelse af deres eget hashforbrug – og ved deres lyst til forandring – end når voksne siger til dem, at de skal lade være.

”Fordelen er, at man er flere, der har prøvet det samme.” Sådan svarede 16-årige Pernille (opdigtet navn), da hun blev spurgt om fordelene ved at deltage i et gruppeforløb om hash, mens hun var anbragt udenfor hjemmet. Pernille uddybede sit svar med, at gruppen gav et sammenhold mellem de unge på anbringelsesstedet, og dermed også en større respekt for hinanden og hinandens forskelligheder. Samtidig var det både rart og lærerigt at høre om de andres fortid og erfaringer. Gruppen var et trygt sted at åbne op, for de andre var jo i samme båd, og de unge havde selv været med til at bestemme rammerne. De unge var blevet inddraget og havde fået ansvar, som Pernille forklarede.

Pernille var inviteret med som oplægsholder på DUR 2.0., sammen med et par pædagoger

fra Hylleholt Husgerningsskole, hvor hun havde boet de sidste par år. Rundt om Pernille sad 20 døgngmedarbejdere og lyttede – næsten med åben mund og polypper. I en døgnverden, hvor den individuelle tilgang i mange år har været i højsædet, lød det næsten for godt til at være sandt, at det overhovedet var muligt at samle en gruppe af anbragte unge om et kontroversielt emne som hash, og oven i købet have succes med det. Men det var ikke desto mindre en kendsgerning på Hylleholt Husgerningsskole, hvor de derfor nu var gået i gang med det tredje gruppeforløb på ét år, efter ønske fra de unge selv. Denne gang om emnet ”Hvordan har vi det sammen?” (*Læs og lyt mere til erfaringerne fra Hylleholt Husgerningsskole i lydbogen, der kan downloades her: www.pihl-inklusive.dk og www.spuk.dk*)

Oplægget inspirerede tre af anbringelsesstederne i DUR 2.0. til at gå i gang med gruppeforløb, og var en succes på to af stederne: De unges interesse, engagement og åbenhed var overvældende, selv for garvede døgngmedarbejdere, og gav medarbejderne vigtig viden og en mere nuanceret tilgang til det videre arbejde med de unge og deres brug af rusmidler. På det tredje anbringelsessted lykkedes det kun at

fastholde et par af de unge gennem hele gruppeforløbet, de øvrige unge faldt fra undervejs af flere forskellige årsager.

På baggrund af erfaringerne fra de tre anbringelsessteder, er det muligt at pege på en række faktorer, som ser ud til at være særdeles betydningsfulde for at opnå succes med gruppeforløb med døgnanbragte unge:

- De unge skal føle ejerskab – det skal være de unges gruppe. Det betyder, at de unge selv skal være med til at bestemme rammer og indhold: Hvilke spilleregler skal der være i gruppen? Hvilke temaer kunne være spændende at komme rundt om?
- Gruppen skal være et trygt og åbent rum, hvor det er muligt at tale om dét, der er betydningsfuldt, uden at frygte for repressalier eller negativ omtale udenfor gruppen. De unge kan selv være med til at gøre gruppen til et trygt rum ved fx at fastsætte spilleregler, der indebærer tavshedspligt om dét, der bliver talt om i gruppen. Men medarbejderne har også en særlig opgave i at passe på den enkelte i gruppen, jvnf. nedenstående.
- Døgnmedarbejdernes rolle i gruppen skal være rammesættende. Det vil sige, at medarbejderne skal sørge for at planlægge det overordnede forløb i praksis: Hvor mange gange skal gruppen mødes? Hvor skal gruppen mødes? Hvordan kan de unge inviteres ind i gruppen? Hvor lang tid skal hver gang vare? Hvilke roller skal medarbejderne indtage?
- Desuden skal medarbejderne sikre, at alle i gruppen får mulighed for at byde ind med dét, de gerne vil, på en måde som passer både på den enkelte og på gruppen som helhed. Medarbejderne kan have forskellige

roller i gruppen: én kan være ordstyrer og fx skrive de unges udsagn op på flipover, en anden kan være referent, mens en tredje kan have til opgave at være opmærksom på de enkelte unge, og fx tage hånd om en ung, der bliver ked af det og derfor trænger til at komme lidt udenfor rummet. Det vigtigste er dog, at der ikke kommer en lærer-elev-situation i gruppen, hvor det er medarbejderne, der styrer og bestemmer indhold, mens de unge blot er mere eller mindre passivt tilstede.

- Der må som udgangspunkt gerne være kræset og hygget om gruppen, fx ved at der under gruppeseancen bliver serveret slik og sodavand. I en pause undervejs kan de unge få pizza eller andet, der af de unge opfattes som forkælelse. Det er dog erfaringen, at denne form for 'bolsje-pædagogik' primært har en betydning for de unge i opstartsfasen, hvor de unge lige skal se gruppen an. Når først de unge er kommet ind i gruppen, er 'bolsjerne' af mindre betydning. Fællesskabet i gruppen bliver i sig selv et væsentlig element for, at de unge har lyst til at komme til gruppeseancerne.

Den vigtigste effekt af gruppeforløb om rusmidler er – udover at medarbejderne får en større viden om hvor de unge er henne ift. rusmidler – at de unge oplever en større parathed på anbringelsesstedet til at tale om rusmidler og få hjælp til at komme ud af et skadeligt forbrug af rusmidler uden at blive mødt med firkantede sanktioner. Kun via dialog, dialog, dialog med de anbragte unge er det muligt at få de unge til at blive mere bevidste om deres eget forbrug af rusmidler – og derigennem forhåbentlig også at inspirere til forandringer.

BONHOVEDER OG RUNDKREDS

Af pædagog Sandra Steckel, Basen Bosted

Vidensbanken er åben, når der arbejdes med socialt gruppearbejde for unge på et opholdssted. Dette er en påstand, men den er sand. Vidensbanken kender ingen grænser, når de unge deler ud af deres erfaringer til hinanden på et halvanden time langt gruppemøde. Hvad kan en 13-årig krop tåle – et mix af amfetamin og coke? Og hvem er de voldelige og fulde voksne, som – ifølge de unge – hører med til en dårlig fest?

I midten af lokalet, står det hvide ovale bord, hvor de unge til hverdag er samlet om aftensmaden. I dag skal der ske noget andet, og huset summer af skepsis og forventning. Det kommer til udtryk ved en højlydt snakken og en let råben i huset.

På bordet står der to skåle med slik og de tre liter sodavand, som er indkøbt til dagens begivenhed, fordelt, så alle kan nå. Klokkeren er et par minutter i fem og der høres forskellige teenagerstemmer rundt omkring i huset. "Hvornår er det mødet starter, og skal vi ikke komme i gang, så vi kan få det overstået?"

Seks unge i alderen 14-17 år vælter ind ad dø-

ren og placerer sig tilfældigt omkring det hvide ovale bord. De kaster sig over de tre liter sodavand, og slikskålene går flittigt rundt, så alle kan få del i glæderne inden mødets start. I dag skal vi for første gang have gruppemøde for de unge på Bostedet Basen, og der hersker ingen tvivl om, hvem der er mest spændte og forventningsfulde. Det er pædagogerne.

På baggrund af tidligere erfaringer med rusmidler blandt de unge på Basen, som har været med til at skabe frustration og tvivlsspørgsmål hos pædagogerne, var det med glæde, at vi sagde ja til at deltage i DUR 2.0.-kurset, hvor temaet var "Døgnanbragte unge og rusmidler".

Efter DUR 2.0., som fire medarbejdere fra Basen deltog i, havde vi fået nye metoder og strategier i vores professionelle bagage, og var mere end klar til at forsøge os med socialt gruppearbejde i praksis. Socialt gruppearbejde er en måde at arbejde med gruppen af unge på, og denne metode interesserede alle kursustagerne fra Basen med det samme, den blev præsenteret. En metode, som forhåbentlig på sigt kan være med til, at de unge selv kan være med til at skabe ny kultur på Basen omkring rusmidler. Derfor var der heller ingen tvivl om,

at temaet for det første gruppemøde på Basen skulle være rusmidler. Det var besluttet af de voksne, og det var ikke til diskussion!

Maja sidder og piller ved sin telefon, alt imens hun ser uinteresseret ned i bordet. Jannick har sat sig for enden af bordet på en af de høje stole, som egentlig hører til computerbordene. Han vipper lidt nervøst på stolen og forsøger at fange Camillas blik i håbet om et anerkendende nik fra hende, som umiddelbart føler sig mest tryk ved situationen. Michelle, Melanie og Søren har sat sig til rette i stolene og ligner tre unge, som egentlig hellere vil være et andet sted. Men det gør ikke spor! De voksne er fortrøstningsfulde, da det trods alt er lykkedes dem at samle hele flokken til et møde om noget nyt og uforudsigeligt. Et møde, hvor de unge selv skal skabe deres egne regler for mødet, hvor de skal være de talende og initiativrige, og hvor de skal dele ud af deres egne erfaringer, mens pædagogerne kan og skal læne sig tilbage og krænge en viden af sig, som de tidligere har lært om mødeafholdelse. De skal lade de unge holde deres møde og kun være de voksne som støtter i baggrunden. Dette skulle vise sig at blive en udfordring.

Mødet bliver skudt i gang af Kim (pædagog), som kort forklarer de unge, hvordan vi har tænkt os, det skal foregå. At rammerne er sat af de voksne, og at de unge selv skal definere deres egne møderegler. Det er tydeligt at fornemme forvirringen fra de unge, da det aldrig før er sket i Basens historie, at det er blevet lagt ud til de unge at skabe reglerne for deres helt eget møde. Camilla markerer sig fra starten med sine input. Hun vil gerne dele ud af sine erfaringer med rusmidler. Hun fortæller livligt, hvordan hun som 13 årig tog et mix af amfetamin og coke for bare at glemme alle sine problemer. Jannick deltager også aktivt og involverer

de andre unge i sine erfaringer med amfetamin, coke og hash, og bringer mange forskellige rusmidler i spil. Rusmidler, som vi voksne, ikke anede eksisterede. Maja ser stadig ned i bordet, er dog blevet væsentlig mere optaget af Camilla og Jannicks historier og kommer derfor selv med et lille "pip" engang imellem, men ser derefter hurtigt ned i bordet igen. Melanie bliver også inspireret af Jannick og Camillas historier og bringer sine erfaringer i spil. Hun fortæller lidt sagte om hendes oplevelser med en dårlig fest, hvor det var de voksne, som blev voldelige og fulde. Vi, de voksne, forsøger at fastholde Melanie i sin historie og spørge nysgerrigt ind, da det virker, som om Melanie er lidt beklemmt ved at skulle sige noget og være på. Med lidt støtte fra de voksne får Melanie formidlet det, som hun synes er vanskeligt.

Kim skriver flittigt op på flipover, hvad de unge har på hjerte, spørger ofte ind til, om det er sådan, det skal stå, så det lige præcis er deres egne ord. Emnet rusmidler strækker sig fra, hvad er en god fest, en dårlig fest og generelt de unges viden om rusmidler. Og den er stor – deres viden! Større end vi pædagoger havde forestillet os. Det er overraskende at opleve, hvor informationsvillige de unge er, hvor meget de åbner op og gerne vil dele ud af deres erfaringer. Mødet er på forhånd sat til at vare to timer med spisning indimellem.

Mødet skrider hastigt frem – så hastigt, at der, inden vi har set os om, er gået halvanden time. De unge sidder stadig på deres stole ved det hvide ovale bord og deler ud af deres erfaringer! Vi er mildest talt imponerede over, at de først begynder at røre på sig efter så lang tids intensiv og koncentreret mødevirksomhed. Det lader umiddelbart til, at det er nikotintrangen, som har meldt sin ankomst og påvirker koncentrationen. Jannick, Camilla og Melanie rejser sig

resolut op fra deres stole og råber: "Vi ryger lige en smøg, er tilbage om 10 min." De andre unge forlader rummet, og der høres en højlydt snakken ude på gangen.

De unge vrimler efter ti minutters tid ind i lokalet igen, og sætter sig på deres pladser. Camilla spørger, om vi ikke skal gå i gang, og om hvornår der er mad. Hun har glædet sig til junkfood, som i dagens anledning er blevet bestilt udefra.

Efter pausen er det åbenlyst, at den store indsats, de unge har ydet i den første halvanden time, har sat sit præg. De gaber lidt på skift og gentager flere gange, at de er sultne og gerne snart vil slutte mødet. Kim læser op, hvad de unge har sagt, der skulle stå på flipover'erne, og om de eventuelt har nogle indsigelser. Ingen har noget, de vil indvende. Kun at de gerne vil have et nyt gruppemøde om 14 dage. Vi er intet mindre end overraskede over deres umiddelbare begejstring for mødet, og glæder os over at have set seks unge mennesker, som i forskellig grad har bidraget med deres egne erfaringer og ekspertviden på rusmiddelområdet.

Nu er der fra de unges side lagt op til et nyt møde om 14 dage, og hvad temaet for næste møde skal være er selvfølgelig også lagt op til de unge selv. Det skal blive interessant og spændende at høre, hvilke temaer de synes har relevans for deres liv. Overordnet set, hvad optager de unge på Basen?

Efter det første gruppemøde var blevet afholdt, og der havde været tid til eftertænkning hos pædagogerne, var der mange tanker, som var sat i spil omkring afprøvning og eventuel implementering af gruppemøder på Basen.

Et gruppemøde, hvor de unge samles i en rundkreds rundt om et bord og taler om forskellige emner, kan måske i nogle ører lyde som en vanskelig affære. Men gruppemødet er med til at skabe et rum, hvor de unge frit kan udtrykke sig uden fordomme. Der er mulighed for, at de unge kan spejle sig i hinandens erfaringer og historier, og der opstår en anden tryghed i rummet og blandt deltagerne. En følelse af, at de unge er i samme båd.

Det var ikke kun de unge, som kom på arbejde i forhold til at prøve noget nyt. Også medarbejderne, som var med til mødet, måtte indse, hvor vanskeligt det var at slippe strukturen og lade de unge tage ansvaret for at skabe et spændende møde. Et møde, hvor det var de unge, som bød ind med deres store viden på området, og medarbejderne, som blev de lyttende. Dette var en spændende udfordring og stillede krav til os som medarbejdere om hele tiden at have fingeren på pulsen. Hvornår skal der støttes op om de unge, og hvor meget og hvor lidt skal der hjælpes i form af støttespørgsmål?

Overordnet set havde vi som medarbejdere en stor forventning til gruppemødet, uden egentlig at vide, om de unge overhovedet havde lyst til at deltage og bidrage med deres viden. Vi har, som medarbejdere, allerede efter første gruppemøde fået en langt større viden om rusmidler og en indsigt i, hvor vi kan skaffe os viden om emnet. Endvidere har vi fået en større viden om, hvor meget de unge ved om rusmidler, hvad de selv har oplevet, og hvordan de egentlig godt kunne tænke sig, at vi taler med dem om rusmidler. Alt dette på kun et gruppemøde!

Bonhoveder og rundkreds kan varmt anbefales i praksis. Det eneste som kræves for at afprøve

et gruppemøde i praksis er, at man er parat til at kaste sig ud i noget nyt sammen og ikke er bange for det ukendte. Der er ingen tvivl om,

at vi på Basen allerede nu har implementeret gruppemøderne i praksis!

Basen

Basen er et socialpædagogisk opholdssted for unge mellem 14-18 (23) år med psykologiske og sociale vanskeligheder, ofte i form af tilknytnings- og relationsforstyrrelser. Flere af de unge har også indlæringsforstyrrelser. Basen har et internt skoletilbud.

ENHVER SLUTNING ER EN NY BEGYNDELSE ...

Alting har en ende. Men enhver slutning kan som bekendt også ses som en ny begyndelse...

I de foregående artikler har deltagerne i DUR 2.0. beskrevet nogle af de tanker og erfaringer, de gjorde sig i foråret 2010, både på kurset og efterfølgende i deres egen praksis hjemme på anbringelsesstedet. DUR 2.0. var et relativt kort uddannelsesforløb, bestående af 4 hele kursusdage og et par dages hjemmearbejde. Alligevel fortæller deltagerne i artiklerne om forandringer og konkrete tilgange til de unge og deres brug af rusmidler, som har været direkte nyttige og brugbare i den daglige praksis på anbringelsesstederne.

Rusmiddelområdet har i mange år været præget af en vis usikkerhed eller måske endda berøringsangst. Mange af os har nok haft den opfattelse, at der skulle særlig ekspertise til for at arbejde med unges brug af rusmidler: Man skulle være specielt uddannet rusmiddelbehandler, have en ekstraordinær stor og gerne lægefaglig viden om rusmidler – og så skulle man naturligvis også have nogle helt særlige redskaber, som var væsentlig anderledes end de redskaber, som døgntilbud og andre almindelige pædagoger normalt benytter sig af. Men erfaringerne fra udviklingsprojektet Døgnanbragte Unge og Rusmidler viser, at det ikke er

nødvendigt at blive en ny "Henrik Rindom" for at kunne forholde sig til og håndtere unges brug af rusmidler. Selvfølgelig er det godt at have en vis basisviden om rusmidlerne, og hvad de gør ved de unge. Og selvfølgelig skal man reflektere over sit eget og sin arbejdsplads ståsted. Det kan være med til at klæde én bedre på til mødet med de unge. Men den allervigtigste forudsætning for, at man kan gå ind i arbejdet med unge om deres brug af rusmidler, er, at man som voksen, forældre og/eller professionel tør at være åben og gå i dialog med de unge om rusmidler. De unge vil faktisk meget gerne tale med voksne om rusmidlerne – hvis de mødes uden løftede pegefingre, moraliseren eller stive sanktioner. De unge vil gerne høre om både vores bekymringer og holdninger – hvis vi tør at gå ind i en reel dialog, hvor vi også hører på deres bekymringer, glæder og holdninger.

Det er vores håb, at denne artikelsamling, der markerer afslutningen på DUR 2.0., også kan være med til at inspirere andre døgntilbud og anbringelsessteder til at gå i gang med en ny begyndelse: At turde møde de unge åbent og nysgerrigt omkring deres forhold til rusmidler. Kun på den måde kan vi blive bedre til at håndtere de unges brug af rusmidler – og hjælpe de unge til selv at kunne håndtere rusmidlerne, når de møder dem.

Peter Jensen
SPUK

Susanne Pihl Hansen
PIHL INKLUSIVE

